

تحلیل جرم شناختی جرایم خشن اتباع افغان

در اصفهان با رویکرد پیشگیری

(تاریخ دریافت ۱۴۰۳/۰۷/۱۵، تاریخ تصویب ۱۴۰۳/۰۸/۰۳)

نرگس کلاهدوزان

دانشجوی دکتری حقوق کیفری و جرم شناسی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

دکتر مسعود حیدری^۱

دانشیار، گروه جزا و جرم شناسی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

چکیده

این پژوهش به دنبال تحلیل دقیق علل و عوامل اصلی مهاجرت اتباع به کشور و متعاقب آن علل و عوامل ایجاد کننده جرایم خشن اتباع که باعث جریحه دار کردن اذهان عمومی و ایجاد جو ناامنی گردیده می باشد روش بکار رفته در این پژوهش و نوع تحقیق کاربردی و رویکرد آن توصیفی و تحلیلی می باشد و بصورت میدانی استفاده از آمار و اطلاعات از مراکز انتظامی و همچنین اداره اتباع و همچنین بررسی منابع علمی و اسناد مربوط به جرایم خشن در اتباع می باشد و تلاش بر این بوده تا شرایط زیستی اتباع افغان و تاثیر این شرایط بر جرایم آنها تبیین گردد. نتایج این پژوهش نشان می دهد که که شرایط زیستی، فرهنگی و اجتماعی اتباع قبل از مهاجرت به ایران، شرایط اقتصادی ضعیف در ایران؛ تحقیر اتباع در ایران و همچنین شرایط نامساعد زندگی باعث گردیده تعدادی از اتباع در کشور به سوی جرایم خشن سوق داده شوند؛ از اتباع گردیده است در این پژوهش سعی بر این است این موارد به بحث گذاشته شود.

واژگان کلیدی: اتباع، جرایم خشن، مهاجرین، خشونت، اتباع افغان

مقدمه

با افزایش روند مهاجرت اتباع افغان به کشور و مهاجرت گسترده به نواحی شرقی و مرکزی کشور بالاخص استان اصفهان و ترجیحا کلان شهر اصفهان جرایم بالاخص جرایم خشن افزایش یافته است و امار و ارقام نشان می دهد که افغانه مهاجر در کشور بعضا مرتکب جرایم خشنی مانند ادم ربایی و قتل‌های فجیعی گردیده که علاوه بر ایجاد ناامنی باعث جریحه دار شدن افکار عمومی گردیده است گرچه این جنایات و جرایم از نظر کمی قابل ملاحظه نمی باشد لیکن نحوه انجام این جرایم بسیار مهم می باشد و در مواقعی باعث افزایش نفرت و تنفر مردم از اتباع گردیده است. روند رو به رشد جمعیت اتباع افغانی در سطح جامعه و نرخ بالای رشد زاد و ولد و فرزند اوری که در بعضی مواقع از پنج درصد بیشتر می گردد و همچنین افزایش نسل جوان و نوجوان اتباع مقیم کشور که بعضا در ایران متولد شده و دچار دوگانگی فرهنگی و اجتماعی و متعاقب آن دوگانگی هویتی گردیده زمینه را برای ارتکاب جرایم متعدد و خشن در سطح جامعه فراهم می نماید. (ابراهیمی، ۱۴۰۲، ص ۶۵)

دوگانگی فرهنگی افغانها با ایرانیها بسیار مهم و حیاتی می باشد. فرهنگ غنی و سرشار از مهر و محبت ایرانی توأم با آموزه های دینی در برخورد با فرهنگ افغان که نزدیک به چهار دهه همراه با خشونت، فقر، فساد و جنگ و خونریزی بوده باعث گردیده دو فرهنگ در کنار هم ناملازمات و تعارضات فرهنگی را در پی داشته باشد و این ناملازمات و تعارضات فرهنگی با فشارهای اقتصادی چندین سال اخیر تشدید یافته است اتباع افغانی که در ایران متولد شده اند و اکنون دوران نوجوانی و جوانی را طی می کنند عموما در خانواده های کم برخوردار فرهنگی و اقتصادی رشد یافته و با ورود به جامعه ایرانی و بعضا تحقیر توسط ایرانیها و همچنین احساس حقارت و متعاقب آن نفرت از جامعه ایرانیها این افراد را به سمت و سوی جرایم خشن علیه اتباع ایرانی سوق می دهد. از سوی دیگر با افزایش نسل جوان و نوجوان افغان و وارد شدن آنها به بازار کار و کشور و از بین بردن فرصتهای شغلی در بین جوانان ایرانی در حالیکه کشور از معضلی بنام بیکاری رنج می برد باعث ایجاد تنش هایی در سطح جامعه بر علیه اتباع گردد و این برخوردها و تنشها گاهها زمینه ساز جرایم خشن از جمله قتل می گردد.

اسکان افغانه در حاشیه شهرهای بزرگ از جمله کلان شهر اصفهان و تجمع آنها در این محله ها عملاً باعث ایجاد ناامنی در آن محله ها و متعاقب آن در محله های دیگر شهر گردیده است سکونت تعداد زیادی خانواده اتباع در یک منزل و عدم برخورداری از یک زندگی نسبتاً مناسب و همچنین فقر فزاینده و عدم برخورداری از امکانات اجتماعی مانند تامین اجتماعی، عدم امکان استفاده از یارانه های دولتی و غیره باعث افزایش فقر در اتباع و گرایش آنها به سمت و سوی جرایم گردیده است. احمدی، ۱۳۸۸، ص ۶۰) اما بحث دیگری که حائز اهمیت می باشد و براحتی از کنار آن نمی توان گذشت نقش فزاینده فضای مجازی و رسانه های های معاند در ایجاد اختلاف بین ایرانیان و اتباع افغانی می باشد این روند در سالهای اخیر بطور چشمگیری افزایش یافته است، به جوان و نوجوان و گاه افراد دیگر ایرانی اینطور القا نموده که اتباع افرادی خوشونت گرا، بی فرهنگ و عقب افتاده بوده که در راه تسخیر تمامی مرزهای اقتصادی و فرهنگی ایران و عامل اصلی ناامنی در جامعه می باشند با وقوع کوچکترین مسئله و جنایت توسط اتباع هجمه زیادی در این رسانه ها علیه اتباع براه انداخته و جو جامعه را متشنج نموه و موج گسترده ای از افغان ستیزی در جامعه براه می اندازند از سوی دیگر گاه در این فضا اقدام به تحریک احساسات اتباع علیه ایرانیان نموده و با شکل گیری طالبان در افغانستان این روند ایرانی ستیزی در اتباع و کشور افغانستان شکل خاصی به خود گرفته است. همین تضادها و اختلافات باعث شکل گیری جنایات فجیعی در سطح جامعه می گردد.

۱- علت شناسی جرایم خشن اتباع افغانستانی در شهر اصفهان

همانطور که بیان شد با وقوع جنگ های چهار دهه افغانستان و مهاجرت اتباع به ایران و سکونت آنها در ایران وقوع جنگ و بر روی اتباع اثرات منفی گذاشته و این افراد در حاشیه شهرها سکونت یافته که عموم قتل ها و جرایم خشن توسط اتباع غیر مجاز صورت می گیرد در این گفتار سعی بر این است که علل وقوع این جرایم توسط اقامت مورد و کاوی قرار می گیرد.

• تاثیر محیط افغانستان در روی جرایم اتباع

موقعیت‌های خانما نسوز و قتل‌ها و کشتارهای فجیع توسط طالبان و آمریکایی‌ها در طول استعمارگری و همچنین درگیری‌های قومی و قبیله‌ای منجر به کشتار در افغانستان و همچنین تاثیر بر فرهنگ افغانستان گردید شرایط این کشور بر روی اتباع مهاجر بالاخص اتباع مهاجر و غیر قانونی تاثیر گذاشته و افرادی که در چنین محیط‌هایی که توأم با جرم و جنایت بوده بزرگ شده و رشد و نمو یافته‌اند ارتکاب جرایم خشن برایشان سهل و آسان گردید. در طول چهار دهه جنگ و خونریزی به افغانستان و استعمارگری قدرت‌های بزرگ جهان از جمله آمریکایی‌ها، شوروی و آمریکا و انجام جنایات هولناک این قدرت‌ها در افغانستان و کشتارهای فجیع مردم افغانستان و متعاقب آن اشغال و تصرف افغانستان توسط گروه افراطی طالبان و دستورات و احکام متحجر گرانه مذهبی این گروه باعث گردیده که اتباع افغانی که به کشورهای هدف مهاجرت می‌نماید از روحیه مناسبی برخوردار نبوده و عمدتاً افرادی خشونت گرا بوده و در صورت ایجاد زمینه مرتکب جنایات وحشتناک و وحشیانه می‌گردند. (بو الوردی، ۱۳۸۴، ص ۲۴) قتل، تحقیر و مشکلات مالی شدید باعث گردیده که اتباع افغانی که به ایران مهاجرت می‌نماید با توجه به اینکه در محیط‌های مناسبی رشد ننموده‌اند مرتکب جنایت خشن گردند.

• دوری از خانه و خانواده و فرزندان

در بررسی به عمل آمده از جنایات خشن توسط اتباع افغانی در اصفهان تعدادی از این جنایات توسط اتباعی صورت می‌گیرد که به صورت مجرد به ایران وارد شده و این افراد به دلیل دوری از خانه و خانواده دچار مشکلات روحی و روانی شدید گردیده که آستانه تحمل آنها کاهش یافته و به همین انگیزه مرتکب جنایات می‌گردند. وجود خانواده و فرزندان انگیزه مهمی در کاهش جرایم می‌باشد این وضعیت در اتباع مهاجر مجرد باعث گردیده است که افراد هیچ محدودیتی برای خود قائل نبوده و متأسفانه قوانین ایران باعث گردیده این افراد به راحتی از طریق مرزها وارد کشور گردند این افراد به راحتی از طریق مرزها وارد کشور گردند به راحتی سکونت یافته به راحتی اشتغال یابند و به راحتی

مرتکب جرم و جنایت می گردند و به راحتی از کشور خارج گردند این افراد که عمدتاً قابل شناسایی نمی باشند ممکن است دوباره با هویت جدید وارد کشور گردد قوانین و مقررات کشور نیز به نحوی است که زمینه را برای جرم و جنایاتی اتباع سهولت می بخشد. (بختیاری، ۱۴۰۲، ص ۳۵) وقتی یک تبعه افغان همراه بادیگر اتباع افغانی در واحدهای صنعتی کوچک در زمینه های کشاورزی و همچنین در منازل و واحدهای ساختمانی ساز مشغول به کار می شوند و در آن محل به صورت مجتمع سکونت می یابند در اثر کوچکترین اختلاف اقدام به قتل هم وطنان خود می نمایند تعدادی از قتل های اتباع که توسط هموطنان خود اتفاق افتاده در این اجتماعات رخ می دهد قتل هایی که گاهاً به صورت خیلی وحشتناک همراه با مثله کردن و یا سوزاندن جسد اتفاق می افتد و با توجه به اینکه این اتباع گاهاً غیر مجاز می باشند سال ها این قتل ها و جنایات آشکار می گردد و اتباع از فاش نمودن این جنایات امتناع می نمایند.

• انگیزه های ناموسی

در بررسی جنایات اتفاق افتاده توسط اتباع افغانی در اصفهان مشخص گردید که تعدادی از قتل ها و جنایات با انگیزه های ناموسی اتفاق می افتد، اتباع افغان با توجه به فرهنگ و آداب و رسوم خود نسبت به ناموس خود بسیار متعصب می باشند شرایط روحی اتباع بعد از تجاوز ناموسی به ناموسشان به گونه ای است که این افراد در زمان جنایت های خود از فجیع ترین روش ها استفاده می نمایند آنها حتی پس از قتل هم آرام نگرفته و پس از قتل اقدام به مثله کردن اجساد و یا سوزاندن می نمایند. این مجرمان به دلیل کم سواد و عدم آشنایی به قوانین ایران در صورت مرقع برئز مشکلات ناموسی دست به اقدام خودسرانه زده و قللها و جنایات فجیع را مرتکب می گردند این مجرمان اغلب دلیل ورود غیرقانونی به ایران اغلب قابل شناسایی نیستند و بلافاصله پس از انجام جرم از ایران گریخته و هیچ راهی برای دسترسی به آنها وجود ندارد و نیز این مجرمان اغلب با هویتی جعلی وارد ایران می گردند و شناسایی آنها حتی توسط پلیس اینترپل نیز مشکل است، وقوع قتل های ناموسی ناشی از فقر

فرهنگی نگاه غلط اتباع به جنس زن و تعریف غلط از واژه‌هایی مانند غیرت، تعصب و... می‌باشد در فرهنگ‌های قبیله‌ای و عشیره‌ای افغان زن موجود مستقل و دارای هویت نیست و مردان مالکیت اختصاصی بر زن دارند به همین دلیل خشونت‌هایی با عنوان غیرتمند، ناموس پرستی باعث انجام جنایات هولناکی می‌گردد که تسلط این فرهنگ هنوز در جوامع افغان وجود دارد. با این نگاه اتباع به ایران مهاجرت می‌نمایند در ایران سکونت می‌یابند و با کوچک‌ترین مشکل ناموسی دست به جنایات فجیعی می‌زنند. (رائی مفیدی، یاسمن، ازدواج با اتباع خارجی، ۱۴۰۱؛ ۳۲) تعدادی از این قتل‌های ناموسی، در اثر سوءظن اتفاق می‌افتد گاهی دیده شده که تبعه افغان بر اثر یک سوءظن غلط اقدام به قتل و جنایت می‌نمایند قتل‌های ناموسی که عمدتاً به قتل‌های زنان یک خانواده به دست مردان خود گفته می‌شود در سالیان اخیر در اصفهان افزایش یافته است مردان افغان زن را که مرتکب خطای کوچکی گردیده است ننگ شرافت خانواده خود می‌دانند این ننگ را شامل خودداری از ازدواج اجباری قربانی، یک تجاوز جنسی، طلاق گرفتن، رابطه با جنس مخالف، ارتکاب زنان برای اینکه فرد قربانی جنایت ناموسی گردد کافی است این سوءظن‌ها عمدتاً بر احساسات و ادراک مردان استوار هستند تا بر حقیقت عینی. (رائی مفیدی، یاسمن، ازدواج با اتباع خارجی، ۱۴۰۱؛ ۳۶) این نکته قابل توجه است که بیشتر قربانیان قتل‌های ناموسی زنان و دختران هستند، قوانین افغانستان بین زنا و موقعیت که در آن شخصی که با تهدید و فریب یا زور مورد تجاوز قرار گرفته تمایز قایل می‌گرداند لیکن جوامع سنتی افغانستان بین این دو تمایز قایل نگردید. و یک زن بی‌گناه که اصلاً در تجاوزی که بر وی واقع شده دخیل نمی‌باشد را قربانی می‌نمایند زن از یک طرف قربانی تجاوز جنسی قرار گرفته و از طرف دیگر مجازات توسط خویشاوندان صورت می‌گیرد این مجازات که در جوامع سنتی افغانستان اتفاق می‌افتد عمدتاً قتل می‌باشد قتلی که زن بی‌گناه قربانی یک سوءظن احمقانه قرار می‌گیرد و گاهی به صورت فجیع به قتل می‌رسد.

• انگیزه‌های مالی در جرایم اتباع

در سال‌های اخیر ارتکاب جرایم به خصوص جرایم خشن توسط اتباع به معضل بزرگ برای جامعه ایرانی مبدل شده. اگرچه ۵۰٪ جنایات عمدی توسط مهاجران صورت می‌گیرد که بیشتر آنها مجنی علیه بزه خود تبعه افغانستان می‌باشد و بیشتر مسائل ناموسی و انتقام مطرح است تعدادی از جرایم اتباع افغان انگیزه‌های مالی می‌باشد. با بررسی به عمل آمده هدف اصلی مهاجرتی اتباع توسط اتباع افغانی شغل و رفاه نسبی می‌باشد که این دو انگیزه بیش از ۸۵٪ از هدف مهاجران می‌باشد. از عوامل تعیین کننده مهاجرت تفاوت اقتصادی در کشور مبدا (افغانستان) و کشور مقصد می‌باشد شرایط بد اقتصادی توأم با بیکاری، فقر و درآمد پایین نیز مبنایی برای مهاجرت غیر قانونی به خارج از مرزها به وجود آورده است به دست آوردن موقعیت بهتر و کار با درآمد بالا در کشور هدف باعث گردیده (عیسی زاده و سعید؛ تاثیر مهاجران بر اشتغال ۲۱؛ ۱۴۰۰) تعدادی از اتباع به همین انگیزه به ایران مهاجرت نمایند یارانه‌های آشکار و پنهان دولت به اتباع باعث گردیده که ایران به عنوان یکی از جاذبه‌ها برای مهاجران افغانی در نظر گرفته شود موجی که از سال ۱۴۰۰ توسط مهاجران وارد ایران شده‌اند سابقه مهاجرت یا همزیستی با ایرانیان را نداشته‌اند و در داخل خود جامعه مهاجر این نگرانی را دوچندان نموده که این مهاجران سابقه تعامل و همزیستی با ایران را نداشته‌اند و قابلیت بانطباق کمتری با ایرانیان دارند این موج مهاجری که عمدتاً از جامعه طرد می‌گردند در جایی تجمع یافته و به صورت کلونی زندگی می‌نمایند و در این حالت تبعات ناخوشایندی بر جامعه دارند (چالوک، ۱۳۹۴، ص ۶۰) این افراد که عمدتاً با انگیزه‌های مالی وارد کشور می‌گردند در صورت بیکاری و فشار اقتصادی ناشی از شرایط نامناسب اقتصادی کشور به سمت و سوی جرایم سوق داده شده که با اجرای طرح هدفمندی رایانه‌ها و افزایش چشمگیر قیمت‌ها در ایران و همچنین عدم برخورداری اتباع از یارانه‌های معیشتی دولتی باعث گردیده که فقر و تنگدستی در اتباع افغانی افزایش یابد همچنین بارکود اقتصادی به ویژه در زمینه مسکن و صنعت و متلاشی شدن صنایع خرد و نوپا در کشور آمار بیکاری اتباع به طور گسترده ای افزایش یافته است. این بیکاری زمینه ساز فقر گردیده است فقری که با سکونت آنها در حاشیه شهر

به یک معضل بزرگ اجتماعی تبدیل شده است تعداد زیادی اتباع افغانی در شهر اصفهان در پی یافتن کاری می باشند. عدم کسب درآمد باعث گردیده که جرایم خشن از جمله سرقت‌های خشن و سرقت به عنف و حتی آدم ربایی و انگیزه‌های مالی افزایش یابد اگرچه امکان استفاده از یارانه نان توسط اتباع در کشور به سهولت امکان‌پذیر می‌باشد لیکن عدم اختصاص یارانه نقدی به اتباع افغانی باعث گردیده که اتباع در وضع نامناسبی از نظر اقتصادی قرار گیرند بخش عمده اتباع و مهاجران از دهک‌های پایین‌تر و فرودست اقتصادی هستند معیشت آنها به شدت تحت تاثیر تخصیص یا عدم تخصیص یارانه‌ها می‌باشد این اقشار بسیار آسیب‌پذیر می‌باشند تخصیص هزاران میلیارد تومان یارانه نان به اتباع افغانی در سال هزینه زیادی به مردم و دولت تحمیل می‌نماید تجربه‌های سالیان اخیر نشان داده که تورم و جهش‌های قیمت‌ها و تضعیف ارزش پول ملی در سالیانه اخیر باعث شده که اتباع افغانی در وضع نامناسبی از نظر اقتصادی قرار گیرند که با وجود جهش قیمت‌ها در ایران، کاهش ارزش پول ملی و تورم بی سابقه در ایران و تداوم تورم افسارگسیخته تاثیری بر روند مهاجرت اتباع به ایران نداشت است. اخیراً نظراتی پیرامون عدم پرداخت یارانه نان به آب و برق به اتباع در مجامع عمومی مطرح گردیده است لیکن این مسئله می‌تواند تبعات صوئی از نظر امنیتی و چالشی برای جامعه تبدیل می‌گردد. شکاف بین وضعیت اقتصادی بین اتباع افغانی و ایرانی باعث گردیده که اتباع افغانی به سمت و سوی جرایم گرایش یابند هر از چند گاهی اخباری از جرایم توسط اتباع افغانی شامل سرقت، قتل در رسانه‌ها مطرح که انگیزه آنها مالی و اقتصادی می‌باشد مطرح می‌باشد تعدادی از قتل‌ها در اثر عدم پرداخت دستمزد اقامت توسط کارفرمایان ایرانی و عدم توان مطالبه توسط مراجع دولتی اتفاق می‌افتد اتباع افغانی که عموماً به صورت غیرقانونی در ایران سکونت دارند در کارگاه‌ها و صنایع کوچک مشغول به کار می‌باشند و بعد از مدتی کار و فعالیت حقوق و دستمزد آنها توسط کارفرمایان پرداخت نمی‌گردد و همین امر باعث و زمینه سازه جرم و جنایت می‌گردد در بررسی تعدادی از جنایت‌ها توسط اتباع مشخص گردید که انگیزه مالی را عدم پرداخت حقوق و دستمزد و اتباع زمینه سازی برای قتل را در اذهان اتباع افغانی فراهم آورده است. اختلافات مالی تعدادی از اتباع افغانی بین همدیگر در

کلونی‌ها و مجتمع‌های مسکونی نیمه ساز باعث گردیده که تعدادی از اتباع دست به قتل هم‌وطنان خود بزنند از سوی دیگر اشتغال تعدادی از اتباع افغانی در کارگاه‌ها و همچنین انجام خدمات برای تعدادی از ایرانیان متمکن این ذهنیت را در اتباع ایجاد نموده‌اند که با سرقت و قتل فرد کارفرما بلافاصله از کشور خارج گردد. (رمضانی، ۱۴۰۱، ص ۶۵)

• نگاه تحقیرآمیز ایرانیان به اتباع افغانی

در کشور ما همواره نگاه به اتباع افغانی به صورت تهدید و تحقیر بوده است با توجه به اینکه عوامل متعدد جغرافیایی و فرهنگی باعث شده اتباع و مهاجران افغانی ایران را به عنوان مقصد مهاجرت خود انتخاب نمایند و بخش عمده‌ای از سراجبار و در اثر جنگ به کشور ما مهاجرت کرده‌اند مردم و بعضی از مسئولین نسبت به اتباع افغانی نگاهی تحقیرآمیز داشته و دارند اگرچه اکثر اتباع افغانی در مراکز صنعتی کوچک و کشاورزی و ساختمانی در کشور مشغول به فعالیت می‌باشند لیکن مردم ایران همیشه به اتباع به عنوان یک شهروند درجه دو و یا درجه سه نگاه کرده و با دید حقارت به آنها نگاه می‌کنند اکثر مردم ایران اتباع افغانی را مردمی عقب مانده، بی‌فرهنگ خشونت گرا و فاقد هرگونه علم و هنر می‌دانند. بیشتر جوانان و نوجوانان افغانی از درترین مناطق افغانستان به دلیل فقر و بیکاری عازم ایران گردیده و این نسل عموماً فاقد هرگونه سواد بوده و خلاصه سوادشان به خواندن خط و به صورت ابتدایی می‌باشد این افراد که فرهنگ زندگی شهری را تجربه ننموده‌اند و همین امر باعث می‌گردد که نگاه ایرانیان به اتباع نگاهی از بالا به پایین باشد. این نگاه متأسفانه در تمامی اقشار مردم از جمله کارفرمایان ایرانی، اهالی علم و فرهنگ و هنر و حتی نظامیان دیده می‌شود. اگرچه پناهجویان و مهاجرین افغانی در مقابل این حقارت سکوت می‌نمایند و گاه حق و حقوق آنها توسط کارفرمایان ایرانی از بین می‌رود لیکن این تحقیر و تزییع حقوق زمینه سازی تعدادی از جرایم خشن از جمله قتل و یا سرقت‌های همراه با خشونت گردیده است وقتی که تبعه افغان از انواع حقارت‌ها و تزییع حقوق در ایران رنج می‌برد آستانه تحمل وی کاهش یافته و در بعضی موارد دست به جنایات و قتل‌های فجیعی می‌زند در بعضی موارد مشاهده گردیده تعدادی از کارگران افغانی در مقابل نگاه تحقیرآمیز

کارفرمایان و یا اتباع ایرانی واکنش نشان داده و جنایات همراه با قتل، آدم ربایی و بعضی مواقع جنایت قتل با مثله کردن یا سوزاندن جسد را مرتکب می‌گردند و زمینه ساز قتل‌های فجیع را فراهم آورده است. (غلامیان، ۱۳۸۹، ص ۵۵)

۲- سازو کارهای پیشگیری از جرایم اتباع افغانی

با توجه به افزایش جرایم بالاخص جرایم خشن از سوی اتباع افغانی و تاثیر مستقیم حضور اتباع بالاخص اتباع غیر مجاز بر امنیت و اقتصاد و فرهنگ کشور لازم است نسبت به اجرای برنامه‌هایی جهت پیشگیری از جرایم اتباع اقدام سریع انجام گیرد در این مبحث تعدادی از راهکارها را به طور خلاصه بیان می‌نمائیم.

• ساماندهی اتباع افغانی

همانطور که بیان شد بیش از ۵ میلیون افغانی در ایران حضور دارند این افراد فرصت‌های شغلی، تردد غیر مجاز، قاچاق انسان حمل و نقل مواد مخدر و مواد سوی امنیتی بخشی از جرایم اینکه توسط اتباع بالاخص اتباع غیر مجاز صورت می‌گیرد و اگر اولویت پیشگیری از وقوع جرم و کاهش نا امنی در کشور مد نظر قرار گیرد در این صورت ساماندهی اتباع بالاخص اتباع غیر ضروری به نظر می‌رسد. اگرچه طرح‌های ساماندهی اتباع در کشور خرا از چند گاهی از طریق دولت‌های مختلف صورت گرفته است لیکن این طرحها و برنامه‌ها مقطعی و سطحی بوده و هیچگاه راهگشا نبوده است شرایط نامناسب زندگی و عدم تسلط کافی دولت افغانستان برای تامین امنیت باعث گردید اتباع طرد شده مجدداً به کشور بازگردد. ساماندهی اتباع افغانی بالاخص اتباع غیر مجاز در کاهش جرایم و تخلفات اثر بسیار مهمی داشته و باعث کاهش مسایل امنیتی می‌گردد قطعاً هر قدم که در این مورد برداشته شود تاثیر زیادی بر افزایش امنیت دارد. اما گام اصلی در ساماندهی اتباع شناسایی و طرد اتباع غیر مجاز و غیرقانونی می‌باشد این اتباع غیر مجاز که از سال ۲۰۲۰ و بعد از حمله

و تسلط طالبان بر افغانستان رو به افزایش نهاده است و قوانین موجود نتوانسته نسبت به طرح ساماندهی اتباع موثر واقع گردد. (پور احمد، ۱۴۰۱، ۳۸) اخیراً طرح اصلاح قانون مربوط به ورود و اقامت اتباع خارجی در ایران در جلسات علنی مجلس شورای اسلامی اعلام وصول گردیده است بر اساس این طرح اصلاح قانون مربوط به ورود و اقامت اتباع خارجی در ایران باید با کلیه اتباع غیر مجاز ساکن ایران برخورد قانونی گردد جمعیت اتباع در هر روستا و شهر و شهرستان بیش از سه درصد جمعیت ساکن و مشاغل آن شهر، روستا و استان نگردد و جمعیت اتباع بایستی در کشور سالانه ۱۰٪ کاهش یابد. مشاورین املاک موظفند قراردادی که یک طرف آن اتباع افغانی باشند اسناد اقامتی اتباع را احراز نمایند این طرح اگرچه طرح نسبتاً مناسبی در ساماندهی اتباع می باشد لیکن اجرای دقیق آن نیازمند به یک عزم ملی در بین مسئولین و مردم می باشد لازم است تمامی نهادهای، ارگانها و خود مردم در اجرای صحیح طرح همکاری نمایند ساماندهی اتباع بایستی با توجه به ظرفیت ها و توانمندی های قانونی در دستور کار قرار گرفته و این امر مهم به صورت جدی مورد پیشگیری و اجرا قرار گیرد. در شهرستان اصفهان که تعداد اتباع نزدیک به سیصد هزار نفر می باشد و اکثر آنها در محلات شمالی و فقیر نشین شهر مجتمع شده به صورت کلونی زندگی می نمایند لزوم ساماندهی اتباع بسیار ضروری به نظر می رسد آمار جنایت و جرم در این مناطق نسبت به دیگر محلات شهر بسیار بالاست که از دلایل اصلی مهم این جنایات اتباع افغانی و حضور آنها در این محلات است اکثر اتباع افغانی چه مجاز و چه غیر مجاز با اجاره عنوان یک منزل در حاشیه شهر به صورت مجتمع و خانواده ای زندگی می نمایند که علاوه بر کاهش ضریب امنیت در این محلات باعث مشکلات عدیده بهداشتی در شهر گردیده اند به نظر می رسد ساماندهی اتباع در شهرستان اصفهان در مرحله اول بایستی از این محلات و با همکاری تمامی نهادهای ذیربط صورت گیرد. گرچه متولی امر وزارت کشور و فراجا می باشد لیکن تمامی نهادهای فرهنگی، نظامی و... بایستی پای کار آمده تا این معضل

که در آینده نه چندان دور به یک گره کور تبدیل می‌شود تا حدودی حل گردد (بختیاری، ۱۴۰۲، ص ۲۷)

• عدم ورود اتباع افغانی از طریق مرزها

جمهوری اسلامی ایران با ۹۵ کیلومتر مرز با افغانستان بالاخص مردهای صعب العبور یکی از طولانی‌ترین مرزها با همسایگان را دارا می‌باشد سالانه ده‌ها هزار تبعه افغان از طریق مرزها وارد کشور می‌گردد و در این بین ورود افراد شرور و اشرار، قاچاقچیان مواد مخدر، قاچاقچیان سلاح همچنین افراد تروریست نیز از طریق همین مرزها صورت می‌گیرد در سالیان اخیر تعداد زیادی از مرزبانان این کشور توسط همین اشرار و قاچاقچیان مواد مخدر و افراد تروریست به شهادت رسیده‌اند و اگر فکری عاقلانه در انسداد و کنترل مرزها صورت نگیرد اشرار وارد کشور شده و باعث ایجاد ناامنی در کشور می‌گردد. اخیراً دولت جمهوری اسلامی با همکاری ستاد کل نیروهای مسلح و فراجا طرحی را برای انسداد مرزهای کشور در حال اجرا می‌باشد که مطابق نظر مسئولین اعتبارات سنگین جهت اسناد مرزهای شرق کشور تامین شده و روال کار در حال اجرا می‌باشد علاوه بر انسداد مرزها از طریق دیوار کشی استفاده از اقدامات تکمیلی مانند استفاده از حس گرها - انواع دوربین های الکترونیکی، و... ریز پرنده ها احداث برجکهای مجهز و پاسگاههای مرزی از نظر نیرو و تجهیزات نیز در دستور کار قرار گیرد هرچه انسداد مرزها با دقت و سرعت بیشتر صورت گیرد تضمین کننده امنیت بالاخص در مرزهای شرقی کشور از تهدیدات می باشد همچنین ورود و خروج اتباع افغانی از طریق این مرزها به راحتی و سهولت قبل امکان پذیر نمی باشد و از این طریق میتوان از ورود اتباع خارجی به کشور جلوگیری نمود و همچنین این انسداد مرزها باعث افزایش امنیت و تسلط در مرزها می گردد (ابراهیمی، ۱۴۰۲، ص ۴۵)

• پیشگیری های انتظامی

در کشور ما پلیس متولی اصلی امنیت عمومی کشور می باشد. عمده وظیفه آن پیشگیری انتظامی است در بحث مبارزه با جرایم اتباع افغانی پلیس از پیشگامان مبارزه و جلوگیری پیشگیری از جرایم مربوط به اتباع افغانی می باشد علاوه بر برخورد انتظامی با افراد غیر مجاز و همچنین دستگیری مجرمان و اتباع مجرم پلیس و دستگاه انتظامی نقش های مهمی دیگر را نیز بر عهده دارد که از این نقش ها می توان تعدادی را به طور خلاصه تشریح نمود.

۳. شناسایی نحوه ورود افغان ها و ایجاد موانع لازم

مهمترین راهکار پیشگیری انتظامی و بحث اتباع از ورود اتباع افغانی غیر مجاز به استان و شهر اصفهان می باشد از محل های اصلی ورود اتباع افغانی به شهرستان اصفهان در شهر شهرضا در جنوب غربی اصفهان و نایین در شرق اصفهان می باشند. دو ایستگاه مهم نظامی شهید امامی در شهرضا و شهید شرافت در نایین مسئول تنظیم ورود و خروج در زمینه های قاچاق انسان، مواد مخدر می باشد اکثر اتباع افغانی بایستی از طریق این دو ایستگاه به اصفهان وارد شود. افراد قاچاقچی انسان در چند کیلومتری ایستگاه های مذکور ایستگاه ها را دور زده و از طریق بیابان های اطراف افراد افغانی را به اصفهان حمل می نمایند. کنترل عبور و مرور در این ایستگاه ها می تواند تاثیر زیادی بر کاهش ورود اتباع افغانی به داخل شهرهای اصفهان و اطراف گردد تجربه نشان می دهد هر گاه این دو ایستگاه وظایف عمومی خود را به نحو احسن انجام دهد ورود عمده اتباع افغان به اصفهان به طور چشمگیری کاهش می یابد. بنابراین یکی از مهم ترین راهکارهای کاهش ورود افغان ها غیر مجاز به شهر اصفهان، شناسایی راه های اصلی ورود اتباع به شهر اصفهان که عمدتاً از طریق این دو شهر می باشد و تقویت این دو ایستگاه می باشد.

• شناسایی محل تجمع افغان‌ها و اجرای طرح‌های ضربتی

در شهرستان اصفهان عموماً مناطق آلوده تجمع افغان‌ها در منطقه ۱۴ شهری اصفهان و همچنین شهرک صنعتی محمودآباد در نزدیکی شاهین شهر می‌باشد معمولاً اتباع افغانی غیر مجاز در این مناطق سکونت یافته و مشغول به فعالیت می‌گردند، تعداد زیادی از اتباع افغانی در شهرک صنعتی محمودآباد اصفهان که عموماً کارگاه‌ها و کارخانجات سنگبری می‌باشند مشغول به فعالیت هستند تقریباً تمامی اتباع غیر مجاز در این کارگاه‌ها مشغول به فعالیت بوده و از همان کارگاه جهت سکونت خود استفاده می‌نمایند جالب است بدانید با قدم زدن در خیابان‌های شهرک صنعتی محمودآباد این تصور به ذهن می‌رسد که شاید در یکی از خیابان‌های کابل افغانستان در حال تردد هستیم. (رحیمی نژاد، ۱۳۸۷، ص ۵۰)

• اجرای طرح‌های مداوم و مستمر جهت دستگیری اتباع افغان‌های غیر مجاز

پلیس متولی دستگیری اتباع غیر مجاز در سطح کشور می‌باشد هرازگاهی به طور گسترده در سطح شهرستان اصفهان طرح‌هایی جهت دستگیری و طرد اتباع افغانی غیر مجاز در سطح شهر توسط پلیس اجرایی می‌گردد. این طرح‌ها که عمدتاً در طول یک بار در هفته به طور گسترده، اجرا می‌گردد تعداد زیادی از اتباع غیر مجاز و دستگیر و به اردوگاه اتباع واقع در جاده پالایشگاه اصفهان تحویل داده می‌شوند لیکن آنچه که حائز اهمیت است این طرح‌ها به صورت مقطعی و موقتی بوده و در صورت تداوم این طرح‌ها اتباع غیر مجاز احساس امنیت نمی‌نمایند و تکلیف کار خود را می‌دانند تعداد زیادی از اقامت غیر مجاز به محض اطلاع از وجود طرح جمع‌آوری اتباع افغانی در محله مخفیگاه خود بالاخص در کارگاه‌ها قرار گرفته و به محض پایان یافتن طرح از مخفیگاه خود خارج می‌گردد لذا تداوم و استمرار طرح‌های جمع‌آوری اتباع افغانی گام موثری در کاهش جمعیت اتباع غیر مجاز و بالطبع کاهش جرایم و جنایات آنها می‌گردد گشت زنی‌های مداوم پلیس در مناطق حاشیه شهر محل سکونت افغان‌ها به صورت مستمر و مداوم می‌تواند منجر به کاهش ورود آنها به شهر اصفهان

گردد. البته بایستی این نکته را مد نظر قرار داد که حمایت از پلیس به عنوان بازوی اجرایی مبارزه با اتباع افغانی بالاخص از طریق مراجع ذیصلاح مثل استانداری و فرمانداری‌ها ضروری به نظر می‌رسد.. (رحیمی نژاد، ۱۳۸۷، ص ۵۰)

نتیجه‌گیری

ایران و افغانستان مشترکات وسیع و متعددی داشته و دارند و همین امر منافع و امنیت در ملت را به هم پیوند زده است. مهاجرت بخش عظیمی از جمعیت افغانستان به داخل ایران تنها یکی از آثار این پیوند است این پیوند دارای فراز و نشیب‌های متعددی بوده که در طول چهار دهه اخیر این فراز و نشیب‌ها بسیار گسترده شده است از طرفی حاکمان تحمیلی افغانستان و همچنین تصرف افغانستان توسط بیگانگان از جمله آمریکا برای این موارد افزوده است. خروج شتابزده آمریکا از افغانستان و گردابی که در آن گرفتار شده بود این خروج باعث یک جنگ طولانی و خسارت ساخت را برای افغانستان در پی داشته‌اند اگر بخواهیم تهدیدات افغانستان را به طور خلاصه مورد بررسی قرار دهیم مثلث تهدید برای افغانستان شامل تهدیدات جوی مانند سیل و خشکسالی و... تهدیدات امنیتی و نظامی و خلا قدرت در افغانستان و متعاقب آن قدرت‌گیری گروه‌های تروریستی و تکفیری این مثلث را شکل داده‌اند. با قدرت گرفتن طالبان سیل عظیم افغان‌ها به سمت سوی ایران روانه شدند و عدم برنامه‌ریزی و تدوین برنامه‌های صحیح پیرامون اتباع مشکلات عظیم و بسیاری را برای ملت و دولت ایران ایجاد کرده است عدم ساماندهی اتباع خصوصاً در چندین سال اخیر به همراه سیل عظیم مهاجرت باعث گردیده که جزییم اتباع در ایران افزایش یابد که نگرانی‌های مردم ایران در این زمین افزایش یابد تعداد بیش از ۵ میلیون تبعه افغان که شامل مهاجران قانونی و غیرقانونی می‌باشند و تعدادی از آنها اقدام به انجام اعمال غیرقانونی و گاه‌آجنایات می‌گردند باعث تحریک احساسات مردم ایران گردیده است. اخیراً این احساس‌ها در قالب افغانی ستیزی و برخورد فیزیکی با اتباع در نقاط کشور نشان می‌دهد که کم‌کم مردم نسبت به حضور واقامت اتباع در کشور احساس خطر نموده‌اند البته از نقش رسانه‌های خارجی وحاشیه‌سازی و بزرگ‌نمایی مشکلات حضور اتباع و اختلاف پراکنی بین ایرانیان و افغانه و همچنین

تعدادی از رسانه‌های داخلی جهت دامن زدن به این تحریک احساسات نباید غافل شد. اگر امروز تصمیم حکیمانه و مدبرانه پیرامون ساماندهی اتباع گرفته نشود قطعاً فردا دیر می‌باشد. این سیل عظیم مهاجران با رشد بالای جمعیت و زاد و ولد زیاد آنها می‌تواند بر این بحران دامن زده و بحرانی که گاه رنگ خشونت و افغانی‌ستیزی در نقاط کشور را در پی دارد. در مورد علل و عوامل جرایم خشن همانطور که بیان گردید علل متفاوتی موثر می‌باشد که بطور خلاصه می‌توان به فقر فزاینده و بیکاری اتباع در کشور همچنین تحقیر اتباع توسط عده‌ای از مردم ایران و همچنین وضعیت خاص فرهنگی و اجتماعی اتباع در افغانستان و دوگانگی فرهنگی بین فرهنگ ایرانی و فرهنگ همراه با خشونت افغانستان را ذکر نمود در کنار تمامی این موارد فضا سازی شبکه‌های خارجی و دامن زدن به اختلافات و گاه‌ها مسایل پیش رو را می‌توان نام برد. در مورد ساز و کار پیشگیری از این جرایم مهمترین راه را نمی‌توان ساماندهی اتباع از طرق مختلف از جمله بدست آوردن آمار دقیق اتباع جهت برنامه ریزی مناسب جهت اتباع با انجام سرشماری عمومی نفوس و مسکن اتباع، مسدود نمودن مرزهای شرقی کشور، برخورد شدید با افراد متخلف در زمینه بکارگیری اتباع بالاخص اتباع غیر مجار و بنگاههای مسکن متخلف در این زمینه را می‌توان نام برد. عدم شناسایی اتباع افغانی در کشور و نداشتن یک هویت معلوم زمینه را برای جرایم خشن در اتباع فراهم نموده بنحویکه گاه‌ها یک تبعه افغان براحتی با یک هویت نامعلوم وارد کشور می‌گردد جرایمی را مرتکب گردیده و از کشور خارج و با هویتی دیگر براحتی وارد کشور می‌گردد و شاید از چالش‌های فراروی جلوگیری از جرایم خشن اتباع عدم عزم جدی مردم و مسئولین در این زمینه می‌باشد در بین مسئولین اختلاف نظرهای متفاوت و در بین مردم منفعت طلبی عده‌ای باعث عدم ساماندهی اتباع و متعاقب آن جلوگیری از جرایم خشن در اتباع گردیده است از چالش‌های مهم دیگر می‌توان تحریک احساسات مردم و گاه‌ها اتباع افغانی و ایجاد اختلاف بین آنها را نام برد که در این بین اگر از سوی مسئولین اطلاع رسانی دقیق و حساب شده صورت بگیرد از موج سواری عده‌ای افراد و شبکه‌های عموماً معاند جلوگیری نمود....

منابع و مأخذ

- ۱- ابراهیمی قوام، صغری ۱۴۰۲، ترسیم نیمرخ روانشناختی مجرمان در جرایم خشن انتشارات دانشگاه علوم انتظامی چاپ اول
- ۲- احمدی، حبیب، ۱۳۸۸، جامع شناسی انحراف، تهران، انتشارات سمت اسلامی
- ۳- اردبیلی، محمد علی، ۱۳۸۳، جزوه جرم شناسی، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی تهران
- ۴- بوالوردی، مجید (۱۳۸۴). تولید مواد مخدر در افغانستان و تاثیر آن بر امنیت جمهوری --
- ۵- بابایی، محمد علی، ۱۳۸۸ مقاله کنش گری جرم، تهران
- ۶- بختیاری، تقی، ۱۴۰۲، مدیریت امور اتباع خارجی، انتشارات دانشگاه علوم انتظامی چاپ اول
- ۷- پور احمد احمد کلانتری محسن ۱۴۰۱ نقش مهاجرین در نوع و میزان جرایم ارتكابی پژوهشکده امنیت ملی
- ۸- چالوک، غلامرضا - محمدی فرد مهدی، ۱۳۹۴ آینده پژوهی چالش های حضور اتباع بر امنیت عمومی
- ۹- دانش، تاج زمان، ۱۳۸۸، مجرم کیست جرم شناسی چیست، انتشارات کیهان
- ۱۰- رایجیان اصلی، مهرداد، ۱۳۸۱، بزه دیده در فرایند کیفری، تهران، انتشارات خط سوم
- ۱۱- رائی مفیدی، یاسمن ۱۴۰۱، ازدواج با اتباع خارجی، انتشارات امجد چاپ اول
- ۱۲- رحیمی نژاد، اسماعیل، ۱۳۸۷، کرامت انسانی در حقوق کیفری، تهران، انتشارات میزان

۱۳- رضوانی مجید ۱۴۰۱- برخی از چالش‌های اساسی در حوزه اتباع و پژوهشکده امنیت ملی

۱۴- غلامیان حسین آبادی، سمیه، ۱۳۸۹، چالش‌های امنیتی ناسی از ورود مهاجرین افغان، دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی استان خراسان رضوی - انتشارات به‌آموز